

Landsbyggs Nytt

Nr 2 – 2016 Årgång 15

Länsstyrelsen Gävleborg och Länsstyrelsen Dalarna



Foto: Hågebo Brink

UR INNEHÅLLET:

JORDBRUKARSTÖD:

- Ändra i SAM-ansökan senast 15 juni
- Kommande utbetalningar

LANDSBYGDSUTVECKLING:

- Nyinflyttade och flyktingar berikar företagande och fotbollsliv
- Att tänka på när du gör en ansökan

MILJÖRÅDGIVNING:

- Sällsynta lavar på lador
- Lupinerna tar över – vad gör jag?

Exotiska dofter

Jag var ute och åkte i vårt fantastiska landskap och fick lov att sakta ner ordentligt för jag kände en exotisk doft – koskit! När den slog in i näsborrarna tänkte jag på att rationaliseringen i vårt lantbruk gått oerhört fort och att avståndet mellan stad och land har växt lika fort.

Beroendet av varandra består, för ingen stad utan land och vice versa! Uppenbarligen är det så att många fler också vill uppleva det exotiska för aldrig något år har jag sett så många annonser på ”kosläpp” så uppenbarligen är det fler än jag som uppskattar exotiska dofter.

Den Parlamentariska landsbygdskommittén har under våren genomfört en landsomfattande resa med dialogmöten. Ett kommittéarbete som kanske just visar att skillnaderna - faktiska eller upplevda - växt så att krafttag måste göras. Deras uppdrag är att lämna förslag till en sammanhållen politik för Sveriges landsbygder.

I deras delbetänkande konstateras att utvecklingen de senaste 40 åren har lett till omfattande utmaningar för Sveriges landsbygder och det gäller då även vårt område.

Dalarna är ett län med stora skillnader i natur, kultur, befolkning och näringar. Från bruksorter och jordbruksbygd i söder till fjällområden i norr. Däremellan finns Falun-Borlängeregionen med 100.000 invånare, Siljansbygden med kultur och turism, vidsträckt finnmarksområden och västra

Dalarnas kommuner med tillverkningsindustrier och stor genomströmning av fjällturister. För fyrtio år sedan tänkte vi nog inte på att i Jordbruksverkets definition är hela Dalarna, förutom Falun-Borlängeområdet, landsbygd. Därför är den parlamentariska kommitténs viktiga för hur vi kommer att kunna utvecklas i Dalarna, Gästrikland och Hälsingland.

Det jag slogs av i deras presentation och påföljande diskussion var att det fanns en god samstämmighet oavsett partifärg på kommittédeltagarna, vilket faktiskt gjorde mig positivt överraskad. Jordbruket har rationaliserats under de 40 år man refererade till, vilket jag själv kan ses som ett exempel på. För 40 år sedan var jag den ena delen i ett tvåfamilje-jordbruk. Idag är det Hasse som kör vidare själv, men i maskinsamverkan med grannar. Den utvecklingen har skapat utmaningar i hur vi kan utveckla en livfull landsbygd med ytterligare verksamheter.

Många svarta rubriker skrivs om problemen för landsbygden men vi på Länsstyrelsen ser ett stort antal ansökningar i Landsbygdsprogrammet, för att genom-

föra idéer och utvecklande investeringar. Ett så stort antal att vi kommer att bli mycket sena i våra handläggningar i Landsbygdsprogrammets olika delar.

Om jag bortser från vår hanteringsmässiga del - som ger mig fler gråa hår än jag redan har - väljer jag att se det positiva. Det positiva i att det finns idéer och inte minst vilja att investera i att utveckla företag och livsmiljöer på landsbygden. Det kan gälla ökad och förbättrad primärproduktion men också nya verksamheter på landsbygden. För det är vad vi kan se i de över 370 ansökningarna vi fått i Dalarna och nästan lika många i Gävleborg.

Mest av allt önskar jag dig läsare en skön sommar med god skörd av både kvantitet och mängd så att vi kan få ökad produktion och därmed mer exotisk doft!

Sten-Rune Lundin
sten-rune.lundin@lansstyrelsen.se
010-225 03 80

Folder om rovdjursangrepp

En informationsfolder om hur du hanterar rovdjursangrepp finns att ladda ner från länsstyrelsen Dalarnas hemsida inför betes-säsongen 2016.

Läs i den hur du kan minska risken för ett angrepp och hur du ska agera om du haft ett angrepp för att minimera risken för upprepat angrepp.

Adressen är:

www.lansstyrelsen.se/dalarna/Sv/djur-och-natur/rovdjur



Lupinerna tar över – vad gör jag?



Om man åker längs en svensk väg i försommartid kan man inte undgå att slås av lupinernas blå och rosa färgprakt. Men det är en kortvarig fågring från högsommaren och framåt ser man istället de skrämmande grå fröställningarna längs vägarna. Lupinerna utgör också ett hot mot alla andra växter i dikesrenarna. Allt oftare sprider lupinerna sig även till våra ängar och hotar att konkurrera ut de känsliga ängsväxterna.

Blomsterlupinen togs ursprungligen hit från Nordamerika som prydnadsväxt. Första gången arten noterades vild i Sverige var 1870 då den hade spridit sig från en trädgård.

Konkurrerar ut andra arter

Lupinen spridning i fräsmarkerna är lika förödande som "mördarsnigelns" utbredning i grönsakslanden. Lupinen är en snabbväxande, flerårig art som sprider sig effektivt både med frön och genom underjordisk jordstam. Eftersom blomsterlupin är en kvävefixerande art ökar kvävehalten i jorden där den växer, vilket kan påverka omgivande flora. Lupinen konkurrerar även ut vägkantens eller ängsmarkens övriga flora genom att skugga lågväxande arter.

Hur bekämpar man lupinerna?

Lupinen är envig och seg och därför måste

bekämpningen vara långsiktig och upprepas ofta. Rötterna klarar övervintringen bra och fröna i marken bevarar sin grobarhet i över 50 år. I första hand bör man se till att det inte bildas några frön genom att kapa av blomstjälkarna innan fröna mognar. Då fylls inte fröbanken i marken på och inga fler frön sprids ut i omgivningen.

Upprepad slåtter

Växten bildar snabbt vidsträckta och mycket täta bestånd, som man lättast bekämpar med regelbunden slåtter.

För att bestånden ska minska i omfattning krävs att växterna kapas 3–4 gånger under vegetationsperioden.

Slåtter två gånger per sommar räcker för att hindra ytterligare utbredning av bestånden. Slåttern bör utföras innan frön har hunnit bildas.

De kapade växterna bör samlas ihop och föras bort för att förhindra att platsen

blir alltför näringsrik, speciellt om man vill gynna inhemska ängsarter som trivs i en näringsfattig jordmån

Om det finns frökapslar – skicka till brännbart på tippen! Lägg inte i skogen eller på egen kompost.

Återkom med ett par veckors mellanrum, så minskar du i alla fall utbredningen av beståndet.

Sparka, skrapa och gräv

Ta plantorna direkt när de kommer upp på våren Sparka eller skrapa sönder dem när plantorna är små.

Gräv upp lupinerna med rötterna. Återkom nästa år och gräv upp eventuellt tillkommande plantor.

Märta Ohlsson
marta.ohlsson@lansstyrelsen.se
010-225 02 58

Ta plantorna direkt när de kommer upp på våren.



Gräv upp lupinerna med rötterna. Foto: Länsstyrelsen



Högbo Bruk Sandviken

Redan på Göranssons tid såddes under 1800-talet framförallt två frön i Högbo. Ur dessa frön kom Sandviken och företaget Sandvik. På den vägen har vi bara fortsatt. Nysvenskar och personer med arbetshinder har haft stor del i utvecklingen för Högbo på senare år.

Uppdraget och inriktningen på utvecklingsarbetet har varit att lyfta människor som står långt från arbetsmarknaden och nyanlända som ännu inte lärt sig svenska. Alla människor behöver bli sedda och få utveckla det som de redan kan.

Det gemensamma

Integrationsarbetet började med odling och burmesiska kvotflyktingar 2008. Det finns en stor potential i att arbeta med sådant vi har gemensamt. Att producera och äta mat är gemensamt för oss alla.

Ett växthus uppfördes men finansiering bland annat från landsbygdsprogrammet. Eftersom det finns ett hotell, på Högbo Bruk, med en mycket intresserad krögare, Stefan Johansson, har det som odlats haft en stor och trogen kund. För Stefan har det blivit en konkurrensfördel att kunna producera härodlat.

Arbetsmarknadsåtgärder

På Högbo Bruk finns tio anställda och fler än 110 personer i s.k. arbetsmarknadsåtgärder varav nära hälften har ut-

ländsk bakgrund. För att alla dessa ska få bra utveckling, både språklig och yrkesmässig bygger det hela på den motivation som var och en har.

– Det gäller att ta tillvara eldsjelen först, säger Arne Anderstedt, VD för Högbo Bruk AB. Det spelar ingen roll om vi tycker att vi borde ha ett charkuteri eller ett ysteri om det inte finns några som vill och kan. Att arbeta med utveckling av människor är att ta till vara det som de kan och bygga på det.

Prisad produktion

Nu finns det inte bara ett växthus på bruket. Odlingen har utökats med friland. Antalet tackor har ökat till 30 och de har fått 65 lamm nu under våren. Det finns också 66 grisar som bökar utanför hotellet. Det finns också ett litet charkuteri, ysteri och bageri. I bagarstugan arbetar nu två personer, en från Burma och en från Eritrea. Deras gemensamma språk är svenska.

Det blir en hel del mat som ska förädlas, packas och säljas. För detta har det sociala företaget Högbo Brukshandelsförening bildats. Allt detta är i sig framgångsrikt men några av produkterna har belönats med guldmedalj i SM i mathantverk 2015, Pressylta och Gruvstugans blå, en dessertost.

Text Berit Löfgren, berit.lofgren@lansstyrelsen.se

Foto: Högbo Bruk

Linderödsgrisarna flyttar in på Högbo Bruk.





Jo Re i bagarstugan



Jeroen Sleurs och Sam Lormans

Åmotsbruk, Ockelbo kommun,
www.stilleben.nu, www.kabin.nu

Stilleben Sweden: Bed & Breakfast,
olika semesterboende, hälsokost-
restaurang.

Säljer tystnad som lyx. Företagandet byg-
ger på odlingsprinciper för Permakultur
och dess etiska principer för helhet:

- Take care about the earth we live on
- Take care of the people you live with
- Share your profit

Stilleben sysselsätter idag två personer
som också är ägare. Samarbetar lokala
företag har startat för att bygga upp fler
aktörer inom besöksnäringen. Samarbete
och samverkan utvecklas på ett positivt
sätt.

Redan vid starten fanns viljan att vara
mer än bed och breakfast nummer 20589.
Nu, efter fyra år har Stilleben blivit ett
varumärke utanför Sverige men också i
Sverige och lokalt. Namnet har valts för
att Jeroen och Sam tycker att Åmot är
som en tavla som kan förmedla produk-
ten tystnad och för att allt Stilleben säljer
ska vara "stylish". Det gäller att vara unik
och att förbättra det som man redan är
bra på och tycker om att göra.

I framtiden önskar Stilleben att bli
experter inom silence tourism. Åmot blir
då en destination som är känt över hela
världen för att kunna vara med om genu-
ina upplevelser. För tystnad är inte bara
avsaknad av ljud. Det handlar framför
allt om inre tystnad.

Berit Löfgren, 010-225 14 36
berit.lofgren@lansstyrelsen.se

Sam Lormans och Jeroen Sleurs,
naturturismföretagare i Åmotsbruk.



Henrik Rugolo och Jen Tubi från Italien och Filippinerna

Frägsta Kulturgård,
Näsviken Hudiksvall, www.fragsta.se

Kurs & konferens, Bo på hälsingegård,
Italiensk restaurang.



Henrik som vuxit upp och varit verk-
sam inom hotell, restaurang och turism i
Italien har tillsammans med hustrun Jen
skapat en mix av Hälsingland och Italien
för kunder och besökare. Att komma till
en hälsingegård är storslaget med dess
imponerande byggnader och historien
som ligger bakom varje gård är unik och
spännande. Frägsta har ett underbart läge
vid Rolfstaåns vatten och den goda ita-
lienska maten som serveras lockar många
besökare från trakten och långväga. En
måltid på Frägsta skall efterlikna de mål-
tider familjer och vänner äter på landet i
Italien. Man sitter länge, äter, umgås och
ett besök hos Frägsta skall ge en njutning
för kropp och själ genom maten serverad i
den avkopplande miljön. Slow food, eko-
logiskt och närproducerat är viktigt för
oss när vi väljer våra produkter.

Många sommarlov spenderades på
Frägsta när Henriks mormor och morfar
var ägare. När gården skulle säljas för fem
år sedan kände Henrik och Jen för något
nytt i livet. Att bli företagare var inget
som planterats innan men upplevs som
riktigt roligt när det nu blivit av.

Berit Löfgren, 010-225 14 36
berit.lofgren@lansstyrelsen.se

Anne-Laure följde hundarna

och landade i dalafjällen



Hon kommer från Frankrikes vackraste stad, Annecy, via Kongo och Drevsjö för att landa i Särnaheden.

– Helt perfekt, här trivs jag och det är en förmån att få jobba med mina hundar i den här miljön, säger Anne-Laure Benat.



Hundspannsturen med Anne-Laure har blivit något som gör att många barn övertalar sina föräldrar att återvända till Idre Fjäll. 25–30 hundar är det perfekta antalet för att kunna driva verksamheten, menar Anne-Laure

Uppväxt i Annecy med kärlek till hundar, så blev det först några år i Kongo som hjälparbetare.

– Jag återvände för min hunds skull och fortsatte sedan till norska Drevsjö för att starta hundspansaktiviteter. Då visste jag inte mycket om Skandinavien, det vara bara det okända som lockade och miljön för hundarna.

Med 25-30 hundar gäller det att välja rätt boende.

– Planen var att bo i Flötningen på den svenska sidan av gränsen, men det blev Drevsjö i två år.

När Anne-Laure kom till Drevsjö tillsammans med ytterligare en fransk hundspansförare stod det klart att hundspansaktiviteterna på Idre Fjäll var vilande sedan två år.

– Det gick snabbt att komma igång, men ganska tidigt stod det klart att det var väl långt att pendla mellan Drevsjö och Idre Fjäll.

2008 hittade hon ett boende i Idre och sedan några år har hon funnit sitt paradiset i Särnaheden, byn där legendariske skidkungen Särna-Hedlund levde sitt liv.

– Här trivs vi, jag min sambo Hervi och våra hundar. Vår närmaste granne är 99-åriga Anna som jag regelbundet hälsar på och som fått mig att känna mig välkommen här i byn.

28 hundar håller henne sysselsatt.

– Hevré jobbar som målare och hjälper mig med hundarna, när han hinner.

Hundar och spansklärare

Jobbet som musher, hundspansförare delar hon med arbete som spansklärare på Strandskolan i Idre.

– En skön kombination, även om jag nu arbetat upp hundspansaktiviteterna så att det skulle gå att enbart leva på dem, men att jobba med det jag älskar mest av allt kan bli tufft. Nu får jag en bra chans att andas och göra något annat, säger Anne-Laure.

– När jag tog jobbet på skolan tänkte håg inte på vilken bra kombination det blev. När skolorna har lov så är det som flest som vill åka och köra hundspann.

Verksamheten växer

Sedan starten har alla siffror stadigt pekat åt rätt håll.

– Det var bara 2010 som det blev lite sämre, annars har vi ökat varje år.

När Anne-Laure flyttade med sina hundar från Frankrike tog hon en risk för sin dröm.

– Bara flytten tog alla mina besparingar och de första åren var det tufft att få det att gå runt.

– Jag fick hjälp av länsstyrelsen, kommunen och Almi med papper, tillstånd och ett lån. Att komma från ett annat land och starta ny verksamhet är inte helt enkelt. Kanske finns det mer att göra för att förenkla etableringen med information på olika språk.

Nu snurrar verksamheten för fullt, både sommar och vinter för Anne-Laure och hennes hundar, men nästa sommar hoppas hon kunna ta en paus.

– Jag har en dröm kvar, att korsa nordpolen med hundspann före det jag fyller 40 år, så då måste det ske nästa år eller året efter, säger Anne-Laure.

Men sedan ska hon återvända till Särnaheden och fortsätta leva det liv hon lärt sig älska, som musher i nordligaste Dalarna med korta turer för besökare på Idre Fjäll och betydligt längre turer från Särnaheden.

Inte undra på att företagets namn Adventure Dreams speglar Anne-Laure Benat väldigt väl.

Text och foto Nisse Schmidt

Asylboende ger nytt liv åt idrotten på Sollerön

När Sollerö IF fick stryk på hemmaplan av Vikapojkarna i fotbollens division 7 nyligen, satt 250 åskådare på läktarna. Solleröbor sedan generationer, ett par norrmän, en skåning och ett stort gäng nyanlända syrier som spelade trummor. Sedan flyktningförläggningen i närheten öppnades har Sollerö IFs fotbollssektion fått nytt liv. Publikifforna är högre än på flera håll i division 3, och på ön växer en ny stolthet fram.



Foto Birgit Stenberg

– Jag har hållit på med fotboll i 30 år och det har aldrig varit så roligt som nu, säger tränaren Jompa Häll.

För ett par år sedan flyttade Jon Böhlmark hem till Sollerön igen tillsammans med sambon Lisa, efter några år i Uppsala.

– Jag ringde runt till gamla kompisar och frågade om vi inte skulle ta och spela lite fotboll. Det fanns redan ett ungdomslag, men vi är ju ändå 1200 som bor i trakten så varför skulle vi inte ha ett seniorlag?

Ungefär samtidigt öppnades asylboendet i Gesunda några kilometer bort. En av de första som flyttade in var idrottsläraren Ahmad Nahksbandi från Syrien.

– Det fanns för mycket stress och oro i huset, så jag bestämde mig för att starta ett syriskt fotbollslag. Vi spelade på parkeringen – grusplan, berättar Ahmad. Efter ett par månader tog Jon och fotbollssektionens ordförande Thomas Nielsen

kontakt med Ahmad. De ville ha ett mixat lag inför säsongstarten och så inleddes samarbetet, och på bara några dagar ordnades registrering hos Dalarnas Fotbollförbund. Nu kommer runt 30 personer – nyanlända och bofasta solleröbor – på träningarna.

Gesundabon Robert Stedt var tidigare skeptisk till asylmottagningen. Men så började han ta sina promenader förbi förläggningen och lärde känna dem som bor där.

– Nu är jag där varje dag och hjälper till med allt från pappersarbete, skaffa praktikplatser och skjutsa till träningarna. Jag lär känna dem och de lär känna mig.

Livet på Sollerön har tagit ny fart med det mixade seniorlaget, tycker tränaren Jompa, som nu ska jobba för att få med tjejerna på flera aktiviteter. Jon menar att fotbollen kan betyda mera i lokalsamhället än enbart själva spelet.

– Vad är en människa om vi skalar av allt utanverk? Vilka är våra mest grundläggande behov? Jag funderar över vad Sollerö IF kan betyda för människorna här och hur nyanlända kan bidra till lokalsamhällets behov.

Med hjälp av pengar från Länsstyrelsen har till exempel en gammal omklädningshytt renoverats av praktikanter från förläggningen. Tillsammans med svenska snickare har de hanterat trä, Falu rödfärg och kokkaffe. Fotbollen har blivit en motor för utveckling på Sollerön, och det är inte så viktigt att laget inte direkt toppar division 7.

– Vi har haft lite otur, men det vänder nog, säger Jompa och skrattar. Det här är precis som idrott ska vara när den är som bäst.

Birgitta Laszlo

Birgitta.laszlo@lansstyrelsen.se

Källor: nyhetssajten Fokus och filmen om Sollerö IF, Agaton Television/foto och regi Wilhelm Jaresand

Foto: Jon Böhlmark



Foto: Emil Halvarsson



Aktuellt om jordbrukarstöd

Ändra i SAM-ansökan

Om det behövs kan du ändra din SAM-ansökan efter att du skickat in den. Klicka på ikonen **Ändra ansökan** som finns i SAM Internet, genomför din ändring och kom sedan ihåg att klicka på ikonen **Skicka in**.

Vissa ändringar måste du göra senast 15 juni, andra ändringar kan göras senare. Läs mer om detta nedan.

Till och med den 15 juni kan du ändra det här i din SAM-ansökan:

- lägga till, ändra och ta bort block
- lägga till, ändra och ta bort skiften
- ändra grödkod
- ändra eller ange fler produktionsplatsnummer för nötkreatursstöd, kompensationsstöd och för ersättning för nötkreatur i ersättningen för ekologisk produktion eller omställning till ekologisk produktion
- ta emot stödrätter för gårdsstödet från någon annan om du har minst 4 hektar mark och stödrätter för minst 4 hektar den 21 april.

Om du vet att du behöver ändra din ansökan ska du göra det så snart som möjligt. Om länsstyrelsen hittar fel i din ansökan vid handläggningen eller meddelat dig att din gård ska kontrolleras, får du inte ändra eventuella fel som hittas i kontrollen. Det betyder att sista dag att ändra ansökan kan vara tidigare än den 15 juni.

Efter den 15 juni kan du ändra det här i din SAM-ansökan:

- minska arealen på block och ta bort block
- minska arealen på skiften och ta bort skiften
- ändra grödkod om det innebär att du söker lika mycket stöd eller mindre jämfört med den tidigare grödkoden.

Du kan ändra det här när som helst under året men om länsstyrelsen hittar fel i din ansökan vid handläggningen eller meddelat dig att din gård ska kontrolleras får du inte ändra eventuella fel som hittas i kontrollen.

Läs mer om ändringar på www.jordbruksverket.se.

Ta över SAM-ansökan eller åtagande

15 juni är sista dag att ansöka om att ta över en annan lantbrukares SAM-ansökan eller åtagande om du ska ta över delar av ett jordbruksföretag.

Tänk på att din SAM-ansökan ska ha kommit in senast den 21 april för att du ska få gårdsstöd för den areal som du tar över. Om du ska ta över ett helt företag kan du ansöka om att ta över den tidigare ägarens SAM-ansökan eller åtagande för miljöersättning fram till att länsstyrelsen fattar beslut om utbetalning av stöd.

Kommande utbetalningar av jordbrukarstöd

Stöd sökta 2015

De första besluten om utbetalningar togs i oktober 2015. Då gjordes en delutbetalning till de lantbrukare som hade pågående åtaganden för miljöersättningar från den gamla programperioden, dvs. åtaganden ingångna 2007–2013.

För dessa stöd gjordes i de allra flesta fall en slututbetalning i december 2015. Vid den tidpunkten började vi även besluta om slututbetalning för gårdsstöd, förgröningsstöd, stöd till unga jordbrukare och de nya miljöersättningarna för fäbodbete, våtmarker och dammar samt restaurering av betesmarker och slåtterängar. Ersättning för nötkreatursstöd, kompensationsstöd, de nya ekologiska

ersättningarna och den nya miljöersättningen för betesmarker och slåtterängar har betalats ut i form av en delutbetalning på 85 %. Länsstyrelsen skickar löpande underlag till Jordbruksverket för dessa utbetalningar så länge det finns något att betala ut.

I vissa fall har vi inte kunnat betala ut stöd än. Det kan till exempel vara när en administrativ kontroll eller kontroll i fält visat på stora avvikelser.

Nedan har vi listat kommande utbetalningsomgångar som är planerade att ske för stöd sökta 2015.

Juni/juli 2016

- Slututbetalning av nötkreatursstödet

- Nötkreatursstödet och förgröningsstödet betalas ut till företag med större avvikelser

September 2016 och framåt

- Slututbetalning av kompensationsstödet

December 2016 och framåt

- Slututbetalning av nya miljöersättningar för betesmarker och slåtterängar samt de nya ersättningarna för ekologisk produktion och omställning till ekologisk produktion

Stöd sökta 2016

I oktober 2016 planerar Jordbruksverket att börja betala ut 50 % av ansökt stödbelopp för gårdsstöd, förgröningsstöd,

Att tänka på när du gör en ansökan om stöd inom landsbygdsprogrammet

Det har varit ett stort kliv från att all hantering av ansökningar om företags- och projektstöd inom landsbygdsprogrammet varit på pappersblanketter till att allt ska göras digitalt.

Kompleta ansökningar går fortare att handlägga

Efter ett antal handlagda ansökningar har vi sett att det ofta finns brister när det gäller följande punkter.

- Se till att du söker för rätt person/bolag. Söker du som privatperson/enskild firma då söker du för egen räkning. Söker du för ditt bolag eller en förening då söker du för annans räkning. Söker du för ditt bolag eller en förening, glöm inte att fullmakt ska skickas till CDB och en kopia ska skickas till Länsstyrelsen.
- Fyll i ansökan så noggrant som möjligt. Formuläret är en affärsplan/projektplan. Förklara hur din verksamhet ser ut i dagsläget samt vad du vill investera i och vad det ska leda till. Motivera dina svar utförligt
- Du lägger in sökt företagsstöd motsvarande procent som gäller för stödet (oftast 40 %) och sökt projektstöd motsvarande den procent som gäller för respektive projektstöd. Vissa projektstöd kräver att du har annan övrig offentlig finansiering. Kontrollera med din länsstyrelse vad som gäller för just det stöd du söker.
- När du skriver din ansökan kan du ta hjälp av de regionala handlingsplanen för ditt län. I denna står vad som prioriteras i länet. Du hittar handlingsplanen på länsstyrelsens webbplats.

- Bifoga bilagorna digitalt. En del bilagor är obligatoriska, andra bilagor kan du behöva skicka in beroende på vilket stöd du söker.
- Längst ned kan du klicka på ”kontrollera ansökan”. Då ser du om det är några uppgifter du glömt att fylla i, eller om någon obligatorisk bilaga saknas.
- Du skickar in din ansökan genom att klicka på ”granska och skicka in”. Då får du upp en vit ruta och där måste du klicka i att du försäkrar villkoren för att sedan klicka på sista ”skicka in”. Detta måste du göra varje gång du uppdaterar din ansökan, det räcker inte att klicka på ”spara”.
- Kommunicera gärna med oss när du skickat in din ansökan och även när du uppdaterar den så vi kan kontrollera att den kommit hela vägen fram.

Om det är så att någon av er inte vill eller tycker att det är svårt att pranta ner vad ni tänker och vill med er ansökan så bära ni ta hjälp av någon ni känner istället för att vara alltför fåordiga.

Kontaktuppgifter till handläggare för de olika stöden finns på länsstyrelsens webbplats:

www.lansstyrelsen.se/gavleborg
www.lansstyrelsen.se/dalarna



Foto: Camilla Zilo

nötkreatursstöd och stöd till unga jordbrukare. I oktober planerar Jordbruksverket även för att börja betala ut 75 % av ansökt stödbelopp för miljöersättningar, ersättning för ekologisk produktion och omställning till ekologisk produktion samt kompensationsstödet.

Från och med december 2016 planeras det för slututbetalning av ovan nämnda stöd sökta 2016.

Observera att detta är de planerade utbetalningsomgångarna för 2016 och att de kan komma att ändras. Ambitionen är emellertid att betala ut stora delar av stöden under höst/vintern 2016.

Länsstyrelsen Gävleborg: Pernilla Månsson
pernilla.mansson@lansstyrelsen.se
010-225 14 44

Länsstyrelsen Dalarna: Helena Magnusson
helena.a.magnusson@lansstyrelsen.se
010-225 03 94

Sällsynta lavar på lador, hässjestöror

och annat gammalt trä

– unika naturvärden i Gävleborgs och Dalarnas län

Gamla lador, hässjestöror och gärdesgårdar och liknande av människohand skapade konstruktioner av obehandlat trä, så kallad kulturved, är mycket betydelsefulla för en rad sällsynta lavar. Detta visar de senaste årens inventeringar i Dalarna och Hälsingland som utförts inom åtgärdsprogrammet för hotade arter.



Sydlig ladlav med apothecier på brädlada i Trönö, Söderhamn.

Foto: Fredrik Jonsson



Grind vid sommarladugård med ladparasitpik vid Väsbo fåbodar.

Foto: Fredrik Jonsson

En timrad lada som står i ett öppet landskap kan som bekant bli mycket gammal bara taket håller tätt och syllstockarna inte har markkontakt. Men även trägärdsgårdar, hässjestöror och brädlador kan få en ansevärd ålder om de underhålls kontinuerligt. Vedens ålder, men även det faktum att den utsätts för damm från åkrar eller vägar, att väggarna delvis skyddas från nederbörd och att veden är t.ex. barkad, bilad eller sågad bidrar till att lavfloran blir rik och ofta skiljer sig från det man kan hitta på naturligt döda träd. Finns det dessutom gott om sådan människoskapad ved (kulturved) i landskapet ökar chanserna att hitta en rik lavflora.

De lavinventeringar som gjorts i Dalarna och Hälsingland sedan år 2013 har påvisat närmast unika värden knutna till kulturved. Totalt har drygt 20 hotade, sällsynta eller hänsynskrävande lavar hittats. Av dessa finns många som enbart eller nästan enbart är funna på kulturved. Extra roligt är att man hittat så många nya fyndplatser med dessa arter. I Dalarna utmärker sig jordbruksbygden kring Siljansringen och i Hälsingland området kring Trönö och Norrala, Söderhamns

kommun, som särskilt värdefulla ur lavsynpunkt. Men flera andra områden har också höga värden.

I Siljansringen gjordes många fina artfynd på timrade byggnader och hässjestöror. I Trönö och Norrala gjordes de flesta fynden av sällsynta lavar på brädlador.

Har du några gamla träbyggnader, trägärdsgårdar, hässjestöror, trägrindstolar osv. på dina marker?

Läs vidare nedan vad du kan göra för att bibehålla dessa kultur- och naturvärden i framtiden!

Den allra viktigaste åtgärden är att försöka underhålla och bevara de obehandlade byggnader och hägnader som redan idag finns i landskapet.

Några skötselråd:

- Behandla t. ex. måla aldrig en tidigare omålad byggnad. Se till att taket är helt, byggnaden står högt (inte ligger mot marken) och att syllstockarna är hela. Den allra viktigaste åtgärden för att bevara en byggnad är att se till att taket är helt.
- Lavpåväxt bör ej skadas, borstas bort eller dylikt. Lavarna bryter inte ner

eller förstör veden och bidrar inte heller till rotbildning (grundorsaken till röta är oftast andra faktorer såsom t.ex. trasigt/läckande tak).

- Tidigare rödfärgade ytor kan målas med utspädd slamfärg som penselstryks i tunna lager, men för förbevarandet av själva byggnaden räcker det dock oftast att ett ordentligt tak finns samt att syllstockarna inte ligger an mot marken.
- Se till att det inte växer träd, buskar eller högt gräs nära byggnaden. Det gör att livsmiljön för lavarna blir för skuggig men också att byggnaden inte torkar ordentligt så att framför allt syllstockarna får röta.
- Byt ut virke succesivt i gärdesgårdar och låt särskilt värdefulla slantar och störor få vara kvar. Ställ upp utjänt gärdesgårdsvirke mot t.ex. ett träd i öppet läge på exempelvis en åkerholme så kan livslängden för lavarnas livsmiljö förlängas ytterligare några år.
- Nybyggnation av gärdesgårdar har visat sig ge positiva resultat för kolonisation av lavar på relativt kort tid.

- Viktigast är att hässjevirket tillåts vara kvar och man kan gärna ställa upp gammalt hässjevrike, men även nytt, i res. Luta gärna störarna mot ett träd (asp, rönn eller sälg om möjligt). Låt inte störarna ligga kvar på marken, de bryts då ner snabbare och livsmiljön för lavarna blir sämre.
- Vid åtgärder på byggnaders stomme bör personal på Länsstyrelsen kontaktas för att gemensamt diskutera vilken åtgärd som är den mest lämpliga. Om en stock med förekomst av en skyddsvärd lav ska bytas bör man gemensamt ta ställning till hur man ska hantera den utbytta stocken. En tumregel är att försöka placera stocken, så långt det är praktiskt möjligt, på en plats som liknar den där den tidigare var placerad på byggnaden. Dvs. placering i samma väderstreck, exponering för sol, skugga och regn osv. som tidigare. Lavarna är mycket beroende av det speciella mikroklimat som finns på byggnaden där den växer och om detta förändras så förändras även förutsättningarna för lavarna att finnas kvar. Bevarande av stocken på platsen bör inte inverka negativt på den kulturhistoriskt värdefulla miljön.



Res av störrar med ladparasitpik vid Kulåra på Sollerön. Foto: Lars Jönnes, Dalarnas museum

I dagsläget finns ingen specifik ersättning att söka för dessa åtgärder men kontakta gärna oss på Länsstyrelsen som arbetar med åtgärdsprogram för hotade arter angående rådgivning och framtida möjligheter till ersättning.

Om du vill ha mer information eller råd så kan du vända dig till

Länsstyrelsen Dalarna:

Tobias Ekendahl,
tobias.ekendahl@lansstyrelsen.se
010-225 03 24

Länsstyrelsen Gävleborg:

Jan Moberg: jan.l.moberg@lansstyrelsen.se
010-225 14 52

Intresserad av att läsa mer om lavar på kulturved? Kolla in denna broschyr:

Länsstyrelsen i Jämtlands län 2007:
Lavar på lador – Biologisk mångfald i ladans landskap.
<http://www.lansstyrelsen.se/jamtland/SiteCollectionDocuments/Sv/lantbruk-och-landsbygd/lantbruk/Rikare-odlingslandskap/materialobroschyrrer/annat-material/Lavar-pa-lador.pdf>

KALENDARUM

Studieresa – ekologisk bärödling 28–29 juni 2016

Intresserad av bär!

Häng med på en tvådagars studieresa till Närke och Västmanland med buss för att besöka tre ekologiska bärödlingar. Under resan kommer vi att få se odling av bland annat Aronia, Blåbärstry, Rosenkvitten, Saskaton, Havtorn, Vinbär, Hallon och Jordgubbar.

Resan startar i Gävle med möjlighet att ansluta med tåg från/till Bollnäs/Hudiksvall. Bussen stannar även i Krylbo/Avesta för på-/avstigning. Övernattning i Örebro.

För mer information och anmälan:

<https://jordbruksverket.pingpong.se/oppenkatalog>, sök på kursid: 524

Sista anmälningsdag: 10 juni.

Frågor: Kontakta Karin Ellgardt Fredlund, karin.ellgardtfredlund@lansstyrelsen.se, 010-225 14 24.



Rosenkvitten

Biodiversitet i grönsaksodling

Tisdagen den 23 augusti kl. 13–16 är det fältvandring hos Eva Gustavsson, Solsyran, Orsa. Eva har en diversifierad grönsaksodling på friland.

Tema för fältvandringen är: Perenna växter, träd- och buskar i häckar och lundar. Samodling i raden. Fångstgröda och bottengröda som förebyggande växtskydd. Skalbaggssås. Vi tittar på etablering och skötsel och hur åtgärderna passar in i odlingen. Vi diskuterar det som är aktuellt i odlingen just då och lär oss känna igen skadedjur och nyttodjur. Elisabeth Ögren och Christina Winter från Jordbruksverket medverkar.

Ta med fikakorg.

Anmälan till kristina.homman@lansstyrelsen.se senast fredagen den 19 augusti.

Vägbeskrivning finns på solsyrans hemsida. www.solsyran.se



Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling: Europa investerar i landsbygdsområden

KALENDARIVM

Grundkurs om lien och lieslåtter

Plats: Finn Olars tomt i Dala-Floda

Tid: Söndagen den 31 juli kl 09.00 – ca 16.00

Ledare: Kjell Gustafsson

Det är inte lätt att slå med lie om den inte är vass. På den här kursen får vi möjlighet att lära oss både att slipa och att slå samt lite om ängens flora.

Kjell har hållit kurser på detta tema i många år och kan det mesta om liens historia och användning.

De som har upplevt honom tidigare kan intyga att han är både kunnig och underhållande!

Ta med egen lie om du har, men köp inget nytt innan kursen.

Kjell har med sig olika modeller av liar som du kan prova.

Tag med lunch och fika samt tåliga kläder och rejäla skor.
Max 20 deltagare

Eventuella frågor: Märta Ohlsson 010-225 02 58
marta.ohlsson@lansstyrelsen.se

Anmälan senast den 20 juli på formulär som nås via kalendern på
www.lansstyrelsen.se/dalarna/

Nytt projekt "Trädgård som resurs"

Under 2016 kommer ett projekt med inriktning på att utveckla "Trädgård som resurs" för besöksföretag att starta. Syftet med projektet är att inspirera till utveckling av de mervärden som en trädgård kan ge ett besöksföretag.

Det gäller såväl den yttre miljön som möjligheten att odla egna grönsaker och bär till sin servering. Kurser och studiebesök som utvecklar den yttre miljön samt aktiviteter med inriktning på att använda lokalt odlade eller egenodlade grönsaker och bär till sin servering kommer att anordnas. Målgrupp för projektet är till exempel Bed & breakfast, Bo på lantgård, caféer, restauranger och gårdsbutiker på Dalarnas landsbygd.

Vill du vara med? Även du som planerar att starta upp en besöksverksamhet är välkommen

För mer information och intresseanmälan kontakta:
Kristina Homman, kristina.homman@lansstyrelsen.se
010-225 02 45



greppa näringen

- kostnadsfri gårdsrådgivning

Nu är upphandlingen klar och länsstyrelserna i Gävleborg och Dalarna kan erbjuda kostnadsfri rådgivning inom Greppa Näringen. Den gårdsbaserade rådgivningen är själva hjärtat i Greppa Näringen och är bra för både gårdens ekonomi och miljön. Du kan till exempel få hjälp med en växtnäringsbalans, kanske har du funderingar kring markpackning, behöver hjälp med byggplanering eller kontroll av dina foderstater, hjälp med att planera en våtmark? All information hittar du på www.greppa.nu

Målgruppen är främst ni som har minst 50 ha åkermark och/eller minst 25 djurenheter. Intresserade kan kontakta rådgivningsföretagen direkt eller er länsstyrelse.

Start- och uppföljningsrådgivning

- HS Konsult AB, Gunnar Hadders, 0705-56 40 66, gunnar.hadders@hushallningssallskapet.se
- Rådet för balanserad växtodling, Helena Elmquist, 070-622 77 09, helena.elmquist@odlingibalans.com

Rådgivning inom byggplanering eller stallmiljö

- AH Stallkonsult, Agneta Hermansson, 070-334 27 67, info@stallkonsult.se

Rådgivning kring foderstater, våtmarker, markpackning, mullhalt /bördighet, dränering, precisionsodling, test av mineralgödselspridare

- HS Konsult AB, Gunnar Hadders, 0705-56 40 66, gunnar.hadders@hushallningssallskapet.se
- LRF Konsult AB, Petra Nilsson, 070-290 49 27, petra.nilsson@lrfkonsult.se (endast i Dalarna)

Energikollen (ca 1 000 kr, endast i Dalarna)

- LRF Konsult AB, Petra Nilsson, 070-290 49 27, petra.nilsson@lrfkonsult.se

Du kan alltid ringa din länsstyrelse för frågor och funderingar om Greppa Näringen

- **Gävleborg:** Petra Forsmark, 010-225 12 08, petra.forsmark@lansstyrelsen.se
- **Dalarna:** Martin Henriksson, 010-225 02 44, martin.henriksson@lansstyrelsen.se



Greppa Näringen, kostnadsfri rådgivning bra för både ekonomin och miljön
Mårten Svensson